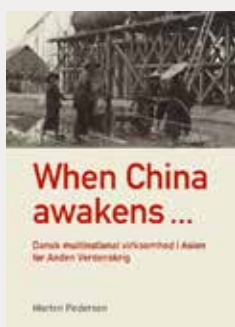

Anmeldelser

56

Morten Pedersen, *When China Awakes... Dansk multinational virksomhed i Asien før Anden Verdenskrig*, Nordjyllands Historiske Museum/Syddansk Universitetsforlag 2018, 619 sider, ill., ISBN 978-87-408-3132-0.

Hvis man skal tro DR's tv-serie om Danskerne Historie, der blev sendt i 2017, er Danmark et land uden aktieselskaber, fabrikker, rederier og banker m.m. Der findes heller ikke ingeniører, teknikere, økonomer og erhvervsledere. Det moderne Velfærdsdanmark er alene skabt af andelsbevægelsen og arbejderbevægelsen.

Med Morten Pedersens stort anlagte og monumentale værk om den danske ingeniørvirksomhed F.L. Smidth & Co. og dens aktiviteter i Asien ca. 1890-1938 hamres endnu en solid pæl gennem denne fremstilling, og det anskueliggøres, at man ikke kan forklare, hvorledes Danmark blev et af verdens rigeste lande, hvis man ikke inddrager industrivirksomhedernes udvikling og betydning.

F.L. Smidth & Co. blev skabt i begyndel-

sen af 1880erne af de tre ingeniører, F.L. Smidth, Poul Larsen og Aleksander Foss, der alle havde et internationalt udsyn, og virksomheden vandt hurtigt fodfæste på både europæiske og oversøiske markeder – herunder Asien, som er i centrum for Morten Pedersens bog. Det var under den første store globaliseringsbølge, hvor virksomheden bidrog til teknologioverførsel til en lang række lande med produktionsudstyr til især cementfabrikker, der også kunne leveres nøglefærdige. Virksomhedens kernekompetence var ingeniørmæssig viden og konstant innovation, der hurtigt bragte firmaet teknologisk i front på et globalt niveau – en position, det har formået at fastholde siden.

Som andre danske virksomheder har F.L. Smidth & Co. kun i begrænset omfang været genstand for historikernes interesse. De seneste 20 år er der imidlertid opstået et frugtbart dansk virksomhedshistorisk forskningsmiljø på internationalt niveau, og Morten Pedersen skriver sig på fornem vis ind i dette selskab med sin bog om en af Danmarks helt store og betydningsfulde virksomheder.

F.L. Smidth & Co. kan henføres til en type af virksomheder kaldet Born Globals, der tidligt etablerer sig på internationale markeder. Firmaet udbredte fra begyndelsen sine aktiviteter til de øvrige nordiske lande og derefter til Rusland og Østeuropa, Tyskland og det øvrige Europa, Storbritannien, USA, Sydamerika, Afrika – og altså Asien allerede i 1890, hvor Morten Pedersen analyserer firmaets indtog og virke i de fire lande Siam (Thailand), Kina, Japan og Indien.

Morten Pedersen introducerer kort forskningsfeltet Born Globals, men uden at gå i dybden og uden at anvende det som referenceramme for sine egne analyser. Derimod anvendes mere plads på at præsentere den såkaldte Uppsala-model fra 1970 om typiske faser i virksomheders internationalisering, hvilket forekommer både overflødigt og malplaceret, dels fordi modellen overvejende omhandler konsumindustrien og ikke Business to Business virksomheder med produkter som F.L. Smidth & Co., dels fordi den for længst er blevet nuanceret og suppleret med andre teorier og modeller. Og så har Born Globals qua betegnelsen netop ingen internationaliseringsfaser i Uppsala-modelens forstand.

Morten Pedersen distancerer sig da også fra Uppsala-modellen og tilslutter sig i stedet det såkaldt 'eklektiske paradigme', der åbner for andre perspektiver til forklaring af multinationale virksomheders etablering. I den sammenhæng præsenteres det som et overordnet mål med bogen at påvise Uppsala-modellens utilstrækkelighed og bidrage til forståelse af nødvendigheden af fortsat at udvikle af nye teorier om virksomheders internationalisering.

En central pointe for Morten Pedersens vedrørende internationaliseringsperspektivet er at nuancere den internationale forsknings fokusering på direkte udenlandske investeringer (FDI) som afgørende faktor for forståelsen af multinationale virksomheders etablering og udvikling. Han fremhæver hér betydningen af F.L. Smith & Co.s

teknologi og viden og dens placering af egne medarbejdere i de udenlandske cementfabrikker, som firmaet opførte.

I de pågældende, tilbagestående lande udgjorde cementfabrikkerne en import af avanceret teknologi, som krævede vestlige eksperter som rådgivere og ledere i det mindste i indkørfasen. Med placering af egne medarbejdere i denne funktion fik F.L. Smidth & Co. en konkurrencefordel ved fremtidige udvidelser eller ordrer på nyanlæg.

Samlet præsenterer Morten Pedersen F.L. Smidth & Co.s internationaliseringsplatform i Asien som et organisation af personlige og professionelle netværk, egne udstationerede medarbejdere, salgsafdelinger og produktionsenheder. Det er bl.a. med anvendelse af dette netværk, at det lykkedes F.L. Smidth at etablere sig på de fire asiatiske markeder, som Morten Pedersen undersøger.

Hertil kom den teknologiske fordel forankret i ingeniørvirksomheden i København samt den politiske småstatsfordel det gav at komme fra Danmark, hvilket også for andre danske virksomheder spillede en rolle flere steder i verden herunder i Siam, Kina og Indien – men ikke i samme grad i Japan.

Det er netop F.L. Smith & Co.s bestræbelser på at få placeret egne medarbejdere i nøglepositioner, som har gjort det muligt for Morten Pedersen at skrive sin bog. Det centrale kildemateriale består således af en omfattende samling af korrespondance – typisk fra medarbejdere i de fire lande – som opbevares i firmaarkivet.

Med en håndværksmæssig stærk håndtering og med en indlevende – med Morten Pedersens egne ord induktiv hermenutisk – læsning og anvendelse af det unikke kildemateriale fremmanes i detaljer de vilkår, hvorunder F.L. Smidths udsendte medarbejdere søgte at fremme virksomhedens interesser i nogle af de mest fjerne og fremmedartede lande på den anden side af jordkloden.

Det vil være omsonst at begive sig ud i et referat af de 400 sider, som omhandler firmaets og de udsendte medarbejders virke i Siam, Kina, Japan og Indien. Sammenfattende kan det siges, at det er kulturhistorie på mikroplan udført på et fagligt højt niveau, der her leveres i en fortættet og levende fortalt form. Det er en floskel – jeg ved det – men til tider er det som at være der selv, og en imponerende billedside med et utal af fotografier bidrager til læserens indblik i forholdene i hvert enkelt land og de vilkår, som de udsendte danske levede og virkede under.

Betydningen af lokale forhold – og deres forskellighed fra land til land – fremstår lysende klart, og det samme gør udfordringerne for de udsendte, når de forsøger at tilpasse sig selv samt virksomheden og dens teknologi og interesser til de fremmeartede samfund. Også følgerne både forretningsmæssigt og på det private plan for de udsendte kommer frem. Internationalisering som begreb bliver gjort til et anliggende for udsendte medarbejdere og deres familie fremfor blot at være en strategisk beslutning i topledelsen, som firmaorganisation herefter fører ud i livet.

Efter endt læsning er man ikke længere i tvivl om, at Asien ikke er ét marked, men en region med et antal stærkt forskellige markeder, hvor det for en virksomhed som F.L. Smidth & Co. gælder om at have de rigtige personer på de rigtige poster. Derimod er der mindre fokus på virksomhedens øverste ledelse i Danmark. Det skyldes dels kildematerialet, dels – og nok afgørende – at Morten Pedersens interesse helt åbenlyst er de udsendte medarbejdere og deres familier i deres konkrete virkelighed fjernt fra fædrelandet.

En konsekvens heraf er, at der ikke leveres kildemæssigt belæg for, at det var en besluttet og bevidst strategi i virksomhedens topledelse at basere ekspansionen til Asien på de konkurrencefordele, som Morten Pedersen opregner. Omvendt vender han argumentationskæden til at gå nedefra og op og overbeviser om, at det var tilfældet – mønstret i tilgangen til etablering i de fire lande er simpelthen for overbevisende til, at det ikke har været en bevidst strategi.

Morten Pedersen beskæftiger sig alene med F.L. Smidth & Co.'s virke i fire asiatiske lande frem til slutningen af 1930'erne. Tilsvarende bøger vil kunne skrives om de øvrige verdensdele og regioner, hvor F.L. Smidth har haft aktiviteter – hvis ellers kildematerialet er der. I den sammenhæng godtgør bogen og dens omfang, at det er en ganske stor opgave at afdække store, internationale virksomheders historie i deres fulde omfang – også fordi det kræver, at historikerne sætter sig ind i de enkelte landes og markeders historie, ud-

vikling og kultur m.m. for at kunne forstå den fremmede kontekst, hvori firmaer og deres udsendte medarbejder agere. Også dét, har Morten Pedersen styr på.

Alt i alt er bogen resultatet af en imponerende præstation, og jeg kan kun anbefale den varmt – også for dem, der vil blive klogere på vores fælles danmarkshistorie. Uanset hvad man mener i DR, er F.L. Smidth & Co. en del af Danmark, og det samme er alle andre danske virksomheder – og i kraft også af dem er Danmark blevet et moderne velfærdssamfund og en integreret del af den globale verden.

Eneste seriøse anke fra denne anmelder er, at det havde været mere givtigt og ambitiøst, hvis Morten Pedersen havde positioneret sin afhandling i forskningsfeltet om Born Globals (når der nu skal teori med), hvilket kunne have styrket hans egen analyse samt bidraget til udviklingen af forskningsfeltet, der bl.a. omhandler globale, højteknologiske nicheindustrier. Den mulighed forpasser han for i stedet at fremlægge endnu et eksempel i en efterhånden lang række af eksempler på, at der er andre veje til internationalisering end Uppsala-modellen fra 1970'erne. Bogen har potentiale til langt mere end det!

Kurt Jacobsen